

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม เปรียบเทียบความคิดเห็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม

ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย เชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ในพื้นที่อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๒๕๗ รูป โดยการใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๙๑ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่มีอายุ ๔๑ - ๕๐ ปี จำนวน ๘๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๑ มีจำนวนพรรษา ๑๑ - ๑๕ พรรษา จำนวน ๑๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๙ มีวุฒิการศึกษาสามัญปวส./ปริญญาตรี จำนวน ๑๐๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๘ มีวุฒิการศึกษาทางธรรม นักธรรมเอก จำนวน ๑๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๗ และไม่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม จำนวน ๒๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๐.๓

๕.๑.๑ ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม โดยภาพรวม พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๑$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม ด้านเมตตากายกรรม พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๓$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม ด้านเมตตาวจีกรรม พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.11$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม ด้านเมตตาโมกกรรม พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.10$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม ด้านสาธารณโภคี พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.05$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม ด้านศีลสามัญญตา พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.07$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม ด้านทฎฐิสามัญญตา พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.08$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕.๑.๒ การเปรียบเทียบความคิดเห็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เป็นการทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ การจำแนกตาม อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ตามสมมติฐานที่ ๑-๕ ดังนี้

ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม โดยรวมไม่แตกต่างกัน (Sig=๐.๔๒๙) จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม โดยรวมไม่แตกต่างกัน (Sig=๐.๒๗๑) จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม โดยรวมไม่แตกต่างกัน (Sig=๐.๐๘๖) จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม โดยรวมไม่แตกต่างกัน (Sig=๐.๗๓๑) จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลัก สาราณียธรรม โดยรวมไม่แตกต่างกัน ($Sig=0.105$) จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม ด้านเมตตากายกรรม มากที่สุด คือ ปัญหา การวางตัวให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ และควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็ว ด้านเมตตาวจีกรรม มากที่สุด คือ ปัญหาการพูดจาด้วยเหตุด้วยผล และควรมีมนุษยสัมพันธ์ พูดจาดี มีอัธยาศัยไมตรีดี ยิ้ม แยมแจ่มใส และมีความเป็นกันเอง ด้านเมตตาโมโนกรรม มากที่สุด คือ ปัญหาการเปิดโอกาสให้ พระสงฆ์และกรรมการวัดมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และควรพูดจาและทำงานด้วยการเอาใจ ใส่ดูแลทุกข์สุขของทุกคน ด้านสาธารณโภคี มากที่สุด คือ ปัญหาการแบ่งงานตามความเหมาะสมเป็น ธรรมแก่ทุกคน และควรพัฒนาวัดด้วยความจริงใจ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ด้านศีลสามัญญตา มาก ที่สุด คือ ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่โดยรักษาระเบียบวินัย และควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านทวิญญูสามัญญตา มากที่สุด คือ ปัญหาการประชุมแก้ไขปัญหาร่วมกันเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไป ด้วยดี และควรมีการทำงานเป็นทีม

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจเกี่ยวกับการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม โดยจะอภิปรายผลตามลำดับ ดังนี้

๕.๒.๑ ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอดาคลี จังหวัด นครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม

จากผลการวิจัย พบว่า ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม โดยภาพรวม พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.11$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุก ด้าน เมื่อพิจารณารายด้านสามารถที่จะนำมาอภิปรายได้ดังนี้

๑) ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสาราณียธรรม ด้านเมตตากายกรรม พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.13$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เนื่องจาก เมตตากายกรรม เป็นการมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อสมาชิกในหมู่คณะเดียวกัน นับตั้งแต่คนใกล้ตัว เช่น พ่อ แม่ พี่น้องญาติมิตร ตลอดจนเพื่อนร่วมงาน หรือเพื่อนร่วมชาติ เป็นต้น ด้วยการอนุเคราะห์ช่วยเหลือ คนที่อ่อนแอกว่า ไม่เห็นแก่ตัวหรือเห็นแก่ได้เอาตัวรอดแต่เพียงผู้เดียว เป็นการให้ความรักความเมตตาแก่สมาชิกร่วมสังคมทำให้สังคมมีแต่ความรัก ความสามัคคี ตนเองก็เป็นที่ยรักของคนอื่น ดังนั้น ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณีย ธรรม ด้านเมตตากายกรรม จึงอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูนนทวิวัฒน วิธธมโม (มีนุสรณ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม ๖:

กรณีศึกษา เทศบาล ตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีการบริหารงานตามหลักสภาราณียธรรม ๖ ด้านเมตตาทายกรรม อยู่ในระดับมาก^๑ นอกจากนั้นยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **อาภรณ์รัตน์ เลิศไผ่รอด** ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะ ตามหลักสภาราณียธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการบริการสาธารณะตามหลักสภาราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ด้านเมตตาทายกรรม อยู่ในระดับมาก^๒

๒) ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอบางกรวย จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสภาราณียธรรม ด้านเมตตาทายกรรม พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๑$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เนื่องจาก เมตตาทายกรรม เป็นการมีวาจาดีต่อกัน เช่น พูดจาสุภาพ ไม่พูดค่อนขอดนินทา เมื่อมีปัญหาขัดแย้งก็พูดจาตกลงกันด้วยเหตุผล ไม่พูดจาข่มขู่หรือเยาะเย้ยถากถางกัน นอกจากนี้เมตตาทายกรรมยังหมายถึง การแจ้งข่าวที่เป็นประโยชน์ หรือสั่งสอนตักเตือนกันด้วยความหวังดี หากปฏิบัติได้ดั่งนี้ย่อมนำความสามัคคีมาสู่สังคมอย่างดียิ่ง ดังนั้น ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอบางกรวย จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสภาราณียธรรม ด้านเมตตาทายกรรม จึงอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูนนทวิวัฒน์ วิธมโม (มีนุสรณ)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสภาราณียธรรม ๖: กรณีศึกษา เทศบาล ตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีการบริหารงานตามหลักสภาราณียธรรม ๖ ด้านเมตตาทายกรรม อยู่ในระดับมาก^๓ นอกจากนั้นยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **อาภรณ์รัตน์ เลิศไผ่รอด** ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะ ตามหลักสภาราณียธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการบริการสาธารณะตามหลักสภาราณีย

^๑ พระครูนนทวิวัฒน์ วิธมโม (มีนุสรณ), “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสภาราณียธรรม ๖: กรณีศึกษา เทศบาล ตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต** (การจัดการทั่วไป), (มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๑)

^๒ อาภรณ์รัตน์ เลิศไผ่รอด, “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะ ตามหลักสภาราณียธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (รัฐประศาสนศาสตร์), (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔)

^๓ พระครูนนทวิวัฒน์ วิธมโม (มีนุสรณ), “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสภาราณียธรรม ๖: กรณีศึกษา เทศบาล ตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต** (การจัดการทั่วไป), (มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๑)

ธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ด้านเมตตาวชิกรรม อยู่ในระดับมาก^๔

๓) ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากาลี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสาราณียธรรม ด้านเมตตามโนกรรม พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๐$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เนื่องจาก เมตตามโนกรรม เป็นการคิดดีต่อกัน ไม่คิดมุ่งร้ายพยาบาทหรืออิจฉาริษยากัน ดีใจด้วยเมื่อสมาชิกร่วมหมู่คณะได้ดี เสียใจด้วยเมื่อเขาประสบความเสียหาย ทั้งนี้ต้องจริงใจต่อกัน มีความปรารถนาดีต่อกัน ไม่มัวแต่จ้องจะจับผิดกัน ควบคุมกันในแง่ดี คนเรานั้นความคิดมาก่อนการกระทำ เมื่อคิดแล้วจึงทำ ถ้ามีจิตใจดีต่อกันแล้ว ก็มีแต่ความเป็นมิตร ไม่คิดทำร้ายซึ่งกันและกัน หมู่คณะใดที่มีน้ำใจดีงามต่อกัน เช่นนี้ ย่อมทำให้หมู่คณะนั้นมีความสามัคคีอยู่อย่างเหนียวแน่น ดังนั้น ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากาลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม ด้านเมตตามโนกรรม จึงอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูนนทวิวัฒน์ วีธมโม (มีนุสรณ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม ๖: กรณศึกษา เทศบาล ตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีการบริหารงานตามหลักสาราณียธรรม ๖ ด้านเมตตามโนกรรม อยู่ในระดับมาก^๕ นอกจากนั้นยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อารณรัตน์ เลิศไผ่รอด ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะ ตามหลักสาราณียธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการบริการสาธารณะ ตามหลักสาราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ด้านเมตตามโนกรรม อยู่ในระดับมาก^๖

๔) ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากาลี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสาราณียธรรม ด้านสาธารณโภคี พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๐๕$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เนื่องจาก สาธารณโภคี เป็นการแบ่งปันสิ่งของให้แก่กันและกัน ไม่ตระหนี่หรือหวงไว้แต่ผู้เดียว แม้จะเป็นของเล็กน้อยก็ตาม ดูแลเอาใจใส่สิ่งของผู้อื่นเหมือนกับเป็นของตนเอง ไม่ทำลายทรัพย์สินซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์ หากสมาชิกของหมู่คณะใดอึดคักขาดแคลนก็ช่วยเหลือเจือจานกันตามกำลังความสามารถ ความรัก

^๔ อารณรัตน์ เลิศไผ่รอด, “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะ ตามหลักสาราณียธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔)

^๕ พระครูนนทวิวัฒน์ วีธมโม (มีนุสรณ), “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม ๖: กรณศึกษา เทศบาล ตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการทั่วไป), (มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๑)

^๖ อารณรัตน์ เลิศไผ่รอด, “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะ ตามหลักสาราณียธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔)

ใคร่กลมเกลียวย่อมเกิดขึ้นและอยู่ได้นานในหมู่คณะ ดังนั้น ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม ด้านสาธารณโภคี จึงอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูนนทวิวัฒน์ วีรธมโม (มีนุสรณ)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม ๖: กรณีกีฬา เทศบาล ตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีการบริหารงานตามหลักสาราณียธรรม ๖ ด้านสาธารณโภคี อยู่ในระดับมาก^๗ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อาภรณ์รัตน์ เลิศไพบรอต** ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะ ตามหลักสาราณียธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการบริการสาธารณะตามหลักสาราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ด้านสาธารณโภคี อยู่ในระดับมาก^๘

๕) ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม ด้านศีลสามัญญตา พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๗$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เนื่องจาก ศีลสามัญญตา เป็นการมีความประพฤติสุจริตดีงาม มีระเบียบวินัย ไม่ละเมิดกฎเกณฑ์ของหมู่คณะตามอำเภอใจ เมื่อมีกฎระเบียบก็ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และปฏิบัติให้เสมอเหมือนกัน หมู่คณะที่มีแต่คนทุจริต คอยเอาไรต์เอาเปรียบผู้อื่น มีแต่การเกี่ยงงอนกัน จะหาความสามัคคีในหมู่คณะนั้นมิได้ ดังนั้น ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม ด้านศีลสามัญญตา จึงอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูนนทวิวัฒน์ วีรธมโม (มีนุสรณ)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม ๖: กรณีกีฬา เทศบาล ตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีการบริหารงานตามหลักสาราณียธรรม ๖ ด้านศีลสามัญญตา อยู่ในระดับมาก^๙ นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **อาภรณ์รัตน์ เลิศไพบรอต** ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะ ตามหลักสาราณียธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจ

^๗ พระครูนนทวิวัฒน์ วีรธมโม (มีนุสรณ), “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม ๖: กรณีกีฬา เทศบาล ตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต** (การจัดการทั่วไป), (มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๑)

^๘ อาภรณ์รัตน์ เลิศไพบรอต, “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะ ตามหลักสาราณียธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (รัฐประศาสนศาสตร์), (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔)

^๙ พระครูนนทวิวัฒน์ วีรธมโม (มีนุสรณ), “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม ๖: กรณีกีฬา เทศบาล ตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต** (การจัดการทั่วไป), (มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๑)

ต่อการบริการสาธารณะตามหลักสภานโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ด้านสิทธิสามัญอยู่อาศัยอยู่ในระดับมาก^{๑๐}

๖) ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากคลี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสภานโยบาย ด้านสิทธิสามัญอยู่อาศัย พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๐๙$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เนื่องจาก สิทธิสามัญอยู่อาศัย เป็นการมีความเห็นชอบร่วมกัน หากมีปัญหาใดๆ ก็หาทางยุติปัญหาร่วมกัน ใช้ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างเห็นว่าตนถูก ต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ขจัดความเห็นแก่ตัว รู้จักใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผล ร่วมมือร่วมใจกันสร้างสรรค์ความดีงาม ให้กับสังคม และความสามัคคีก็จะตามมา ดังนั้น ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากคลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสภานโยบาย ด้านสิทธิสามัญอยู่อาศัย จึงอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูนนทวิวัฒน์ วิธมโม (มีนุสรณ)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสภานโยบาย ๖: กรณีศึกษา เทศบาล ตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีการบริหารงานตามหลักสภานโยบาย ๖ ด้านสิทธิสามัญอยู่อาศัยอยู่ในระดับมาก^{๑๑} นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **อาภรณ์รัตน์ เลิศไพบรณ** ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะ ตามหลักสภานโยบาย ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการบริการสาธารณะตามหลักสภานโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ด้านสิทธิสามัญอยู่อาศัยอยู่ในระดับมาก^{๑๒}

๕.๒.๒ เปรียบเทียบความคิดเห็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากคลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสภานโยบาย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

การเปรียบเทียบความคิดเห็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากคลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสภานโยบาย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การจำแนกตามอายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม มีความแตกต่างกันออกไป เมื่อพิจารณาในแต่ละส่วน อภิปรายดังนี้

พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากคลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสภานโยบาย โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

^{๑๐} อาภรณ์รัตน์ เลิศไพบรณ, “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะ ตามหลักสภานโยบาย ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔)

^{๑๑} พระครูนนทวิวัฒน์ วิธมโม (มีนุสรณ), “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสภานโยบาย ๖: กรณีศึกษา เทศบาล ตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการทั่วไป), (มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๑)

^{๑๒} อาภรณ์รัตน์ เลิศไพบรณ, “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะ ตามหลักสภานโยบาย ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔)

ที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **อาภรณ์รัตน์ เลิศไผ่รอด** ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะ ตามหลักสภาราณียธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการบริการสาธารณะ ตามหลักสภาราณียธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริการสาธารณะ ตามหลักสภาราณียธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ไม่แตกต่างกัน^{๑๓}

พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสภาราณียธรรม โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **พระมหาทวี พุทฺธโร (หาญสุโพธิ์)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาใน อำเภอเมืองจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า ประชากรที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองจังหวัดพิษณุโลก ไม่แตกต่างกัน^{๑๔}

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสภาราณียธรรม โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **พระครูนนทวิวัฒน์ วีธมโม (มินุสรณ)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสภาราณียธรรม ๖: กรณีศึกษา เทศบาล ตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานเทศบาลตำบลปลายบางตามหลักสภาราณียธรรม ๖ ไม่แตกต่างกัน^{๑๕}

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสภาราณียธรรม โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **พระครูวิญาณสุนทร (จรินทร์ อาบคำ)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา : กรณีศึกษาวัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา ซึ่งแยกตาม

^{๑๓} อาภรณ์รัตน์ เลิศไผ่รอด, “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะ ตามหลักสภาราณียธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔)

^{๑๔} พระมหาทวี พุทฺธโร (หาญสุโพธิ์), “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองจังหวัดพิษณุโลก”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๕.

^{๑๕} พระครูนนทวิวัฒน์ วีธมโม (มินุสรณ), “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสภาราณียธรรม ๖: กรณีศึกษา เทศบาล ตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการทั่วไป), (มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๑)

ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี การศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๑๖}

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม โดยรวมไม่ แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **พระครูวิญาณสุนทร (จรินทร์ อาบคำ)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา : กรณีศึกษาวัด ตากฟ้า อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลัก ไตรสิกขา ซึ่งแยกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี การศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความ คิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐาน ที่ตั้งไว้^{๑๗}

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ในอำเภอดาคลี จังหวัด นครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ด้านเมตตาทายกรรม ควรส่งเสริมการช่วยเหลือภาระงานของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจให้มากขึ้น

๒. ด้านเมตตาจาริกกรรม ควรส่งเสริมการมีมนุษยสัมพันธ์ พูดจาดี มีอัธยาศัยไมตรีดี ยิ้มแย้มแจ่มใส และมีความเป็นกันเองให้มากขึ้น

๓. ด้านเมตตาตามโนกรรม ควรส่งเสริมการเอาใจใส่และเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้มากขึ้น

๔. ด้านสาธารณโภคี ควรส่งเสริมการพัฒนาวัดด้วยความจริงใจ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนให้มากขึ้น

๕. ด้านศีลสามัญญตา ควรส่งเสริมการมีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัยให้มากขึ้น

๖. ด้านทวิญญูสามัญญตา ควรส่งเสริมการมีความสามัคคีปรองดองกันให้มากขึ้น

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑. ด้านเมตตาทายกรรม พระสงฆ์ควรช่วยเหลือภาระงานของวัดด้วยความเต็มใจมากขึ้น โดยการสร้างความประทับใจทางกิริยาอาการ การช่วยเหลือภาระงานของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจแสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน

^{๑๖} พระครูวิญาณสุนทร (จรินทร์ อาบคำ), “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา : กรณีศึกษาวัดตากฟ้า อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

^{๑๗} พระครูวิญาณสุนทร (จรินทร์ อาบคำ), “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา : กรณีศึกษาวัดตากฟ้า อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

๒. ด้านเมตตาจริกรรม พระสงฆ์ควรมีมนุษยสัมพันธ์ พุดจาดี มีอัธยาศัยไมตรีดี ยิ้มแย้มแจ่มใส และมีความเป็นกันเองมากขึ้น โดยการสร้างความประทับใจทางวาจา การช่วยบอกสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอนแนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี การกล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน การพุดจาด้วยถ้อยคำดี ๆ ไม่ซ้ำเติมกัน

๓. ด้านเมตตาเมตตาโนกรรม พระสงฆ์ควรเอาใจใส่ใจและเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้มากขึ้น โดยการสร้างความประทับใจด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กันมองกันในแง่ดี การแสดงออกทางกายด้วยการงดเว้นการทำร้าย ไม่ใช้ความรุนแรง ไม่เบียดเบียนสร้างความทุกข์ให้คนอื่น

๔. ด้านสาธารณโภคี พระสงฆ์ควรพัฒนาวัดด้วยความจริงใจ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนให้มากขึ้น โดยการจัดและใช้สอยสาธารณูปโภคร่วมกันฉันพี่น้อง เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรมแม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้แต่ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่ายให้ได้ใช้สอยร่วมกันแก่กันมองกันในแง่ดี

๕. ด้านศีลสามัญญตา พระสงฆ์ควรมีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัยให้มากขึ้น โดยการเป็นผู้มีจริยธรรม คุณธรรม ศีลธรรม อันดีงามเสมอภาค มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัยไม่ทำตนให้เป็นที่ยกย่องของหมู่คณะ

๖. ด้านทวิญญูสามัญญตา พระสงฆ์ควรมีความสามัคคีปรองดองกันให้มากขึ้น โดยการมีทัศนคติ มีความชอบธรรม มีความเห็นคล้อยตามกัน ไม่ขัดแย้งกัน การมีความสามัคคีปรองดองกัน การมีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ทางจัดตั้งปัญหา

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์

๒. ควรศึกษาภาวะผู้นำของคณะสงฆ์ใน อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์

๓. ควรศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์